

Zarb Adami gegn Möltu

Dómur frá 20. júní 2006

Mál nr. 17209/02

4. gr. Bann við þrældómi og nauðungarvinnu

6. gr. Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi

14. gr. Bann við mismunun

Kviðdómar. Borgaraskyldur. Mismunun vegna kynferðis.

1. Málsatvik

Kærandi, Maurice Zarb Adami, er maltneskur ríkisborgari og býr í Attard á Möltu. Hann er lyfjafræðingur.

Á árunum 1971 til 2002 var hann á lista yfir kviðdómendur. Á tímabilinu 1971 til 1997 var hann þrisvar sinnum kvaddur til setu í kviðdómi sem formaður kviðdóms. Árið 1997 sinnti hann ekki kvaðningu til kviðdóms og hlaut hann í sekt 240 evrur.

Þegar kærandi greiddi ekki sektina var hann kvaddur fyrir dóm. Hann bar fyrir sig að umrædd sekt fæli í sér mismunun sem bryti gegn 45. gr. stjórnarskrárinnar og 14. gr. Mannréttindasáttmálans, sbr. d-lið 3. mgr. 4. gr. hans, þar sem aðrir einstaklingar í sömu stöðu hefðu ekki þá þegnskyldu að taka sæti í kviðdómi. Vísaði hann í þessu sambandi til þess að í lagaframkvæmd væru konur í reynd undanþegnar kviðdómendastörfum. Hann benti á að á síðustu 5 árin hefði hlutfall kviðdómara verið 3,05% konur á móti 96,95% körlum. Enn fremur væri ljóst að byrðinni væri ekki skipt til jafns milli karla þar sem listi yfir kviðdómendur árið 1997 næði einungis til 3,4% kjósenda. Hann lagði áherslu á að störf í kviðdómi væri byrði, þar sem þess væri reglulega krafist af kviðdómendum að þeir létu af störfum sínum til að vera viðstaddir réttarhöld í málum. Að sama skapi legðu slík störf siðferðislega byrði á kviðdómara þar sem honum væri gert að dæma um sekt eða sakleysi annars einstaklings. Hinn 5. febrúar 1999 hafnaði undirrættur kröfum kæranda og áfrýjunardómstóll hafnaði áfrýjun hans.

Árin 2003 og 2004 var kærandi kvaddur til meðdómendastarfa en á þeim tíma var hann háskólakennari. Hann óskaði eftir undanþágu frá því að sitja í kviðdómi með vísan til lögbundinna heimilda sem áttu við um háskólakennara en beiðnum hans var hafnað í bæði skiptin.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi hélt því fram að hann hefði þurft að þola mismunun á grundvelli kynferðis, þar sem hlutfall kvenna í kviðdómum á Möltu væri óverulegt og að hann hefði verið þvingaður til að taka þátt í réttarhöldum á grundvelli borgaraskyldu sem mismunaði einstaklingum. Með þessu hefði verið brotið í bága við 14. gr. sáttmálans, sbr. 3. mgr. 4. gr. um bann við nauðungarvinnu og 6. gr. um réttinn til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi.

Niðurstaða

Dómstóllinn taldi að skylda til að sitja í kviðdómi félli undir það sem teldist venjuleg borgaraskylda í skilningi d-liðar 3. mgr. 4. gr. sáttmálans. Dómstóllinn leit til þess að kærandi hefði ekki boðið sig fram til starfa í kviðdómi og í þeim tilvikum sem hann sinnti ekki kvaðningu hefði verið lögð á hann sekt þar sem vararefsing væri fangelsi. Vegna náinna tengsla skyldunnar til starfa og sektarinnar taldi dómstóllinn að skyldan til að greiða sektina félli einnig undir d-lið 3. mgr. 4. gr. sáttmálans. Mat dómstólsins var að 4. gr. sáttmálans ætti við um staðreyndir málsins og samkvæmt þeim ætti 14. gr. einnig við um þær.

Hvað varðaði mismunun manna í sambærilegri stöðu leit dómstóllinn til þess að slík mismunun fólst ekki í gildandi lögum á Möltu á umræddum tíma enda mæltu þau ekki fyrir, samkvæmt orðalagi sínu, um mismunun á grundvelli kynferðis. Umrædd mismunun væri hins vegar byggð á venjubundinni framkvæmd sem einkenndist af mörgum þáttum, til dæmis hvernig listi yfir kviðdómendur væri samsettur og þau viðmið sem réðu undanþágum frá starfanum. Vegna þessa væri aðeins lítill hluti kvenna settur á lista eða kallaður til starfa í kviðdómi.

Dómstóllinn ítrekaði að tölfræðilegar upplýsingar gætu ekki, einar sér, talist nægileg sönnun um mismunun. Í málinu þóttu þær tölfræðilegu upplýsingar sem fyrir lágu þó sýna að borgaraleg skylda til að sinna kviðdómendastörfum hefði aðallega verið lögð á karlmenn. Þess vegna hefði tveimur hópum í sömu stöðu, þ.e. körlum og konum, verið mismunað vegna kynferðis að því er varðaði störf í kviðdómi. Gilti þá einu þótt hlutfall kvenna hefði hækkað undanfarið ár.

Dómstóllinn áréttaði að ef stjórnvöld mörkuðu sér stefnu eða gerðu ráðstafanir sem leiddu til mismununar gæti slíkt brotið gegn 14. gr. sáttmálans þótt stefnu eða ráðstöfun hefði ekki verið ætlað að stuðla að mismunun. Enn fremur þyrfti mjög þungvæg rök til að dómstóllinn gæti talið mismunun á grundvelli kynferðis samræmast sáttmálanum.

Hvað varðaði kæranda benti maltneska ríkið á að umrædd mismunun byggðist á nokkrum þáttum. Í fyrsta lagi væru kviðdómarar valdir úr hópi fólks sem væri virkt í efnahagslífinu og á vinnumarkaði. Í öðru lagi væri lögbundin undanþága frá störfum í kviðdómi fyrir þá sem sæju um heimili og fjölskyldu og að fleiri konur en karlmenn gætu eðli málsins samkvæmt nýtt sér þá undanþágu. Í þriðja lagi hefðu lögmenn sakborninga í refsímálum tilhneigingu til þess að sækja harðar að kvenkyns kviðdómendum.

Dómstóllinn dró í efa að rök ríkisins væru fullnægjandi skýring á verulegu misræmi á skiptingu kviðdómenda og að seinni tvær röksemdirnar skýrðu ekki sérstaklega lágt hlutfall kvenna á lista fyrir kviðdómendum. Engin gild rök hefðu verið lögð fram fyrir dómstólnum sem réttlætt gætu slíka mismunun. Sérstaklega bæri að geta þess að umrædd mismunun virtist ekki stefna að neinu lögmætu markmiði og að ekki væri samband milli þeirrar hlutfallslegu mismununar sem um ræddi og þeirra markmiða sem leitast væri við að ná. Samkvæmt þessu taldi dómstóllinn að brotið hefði verið í bága við 14. gr., sbr. d-lið 3. mgr. 4. gr. sáttmálans.

Í ljósi framangreindrar niðurstöðu taldi dómstóllinn ekki þörf á því að kanna frekari mismunun gagnvart kæranda með tilliti til annarra karlmanna í sömu stöðu eða taka afstöðu til 6. gr. sáttmálans.

Kæranda voru dæmdar 7.752 evrur í málskostnað á grundvelli 41. gr.

Þrír dómarar skiluðu séráliti.